

## הבו רבנים לבתי חולים

התפקידים ותועלתם ידוע ומפורסם כי רבים הם החולים אשר סתם מלה מרעיפת-נוחם יסייעו בידם להתגבר על מכאוביהם ולעלות על דרך סעד רוחני, מוסרי, פסיכולוגי, סוציאלי, ההחלמה וההבראה. הרפואה המודרנית מיחסת חשיבות רבה לגורמים הפסיכו-לוגיים. קימת נטיה גוברת והולכת בקרב הרופאים לשתף בשקוליהם את ה"אישיות", את דמותו הכוללנית של החולה ולא להתגמד ולהצר-מבט לאבר הנגוע או הפגוע בלבד. מכאן המשקל הרב שמיחסים בשנים האחרונות לריפוי בעיסוק, למשל. אין להפריד בין גוף לגשמה, ואשרינו שגם המדדיצינה המודרנית מכירה כבר בכך.

מצוות "ביקור חולים" היא מן המצוות שהתחבבו על עמנו והיא הפכה ל"מוסד" — "ביקור חולים". ממדותיו של הקב"ה למדנו: מה הוא מבקר חולים אף אתה עשה כן. חז"ל קבעו שהמבקר חולה נוטל ממחלתו אחד מששים. ברור לכל שביקור כזה הוא חלק מתהליך הריפוי. כיום, בעידן הפסיכולוגיה, אין צריך להאריך בהסברים. מעין אותה מצוות ביקור חולים, בהרחבה ובהסתעפויות רבות, הם התפקידים המיו-דים לרב בית החולים כי יהיה.

אין לתאר את העידוד הרב שרב יכול לבסוך בחולה העומד לפני ניתוח גורלי; את ההצלה שבכוחו של רב לתרום לקידומו של חולה אשר נואש מישועה; את העזר הרב שניתן להפיק ממנו באשר לחולה

קיימים בארץ בתי חולים גדולים וקטנים, שונים ומגוונים, מהם ממשלתיים, מהם עירוניים, מהם של קופת חולים ומהם פרטיים או של ארגונים שונים. לכל בית חולים אופי משלו, אוריה משלו ויחוד עצמי. בדרך כלל ה"בעלות" היא שקובעת את אופיו של המוסד. הצד השווה שבהם... שאין בהם רב. אמת, פורתא לא דק. למיטב ידיעתי רק בבית חולים אחד ויחיד בארץ, במרכז הרפואי של "הרסה" בירושלים, קיים התפקיד של רב בית החולים.

ויאמר כאן מיד; במושג "רב בית החולים" אינני מתכוון לתפקידי משגיחות בעניני שבת וכשרות ופסח וכד'. אף לא נתכוונתי ל"כלי קודש" המקדש ומבדיל על היין ותוקע בראש השנה. אף אינני מדגיש כאן את שטח פסיקת ההלכה המופנית מטעם הנהלת בית החולים או הצוות כולו, ולואי שזכינו לכך. משגיחים או משגיחים-למחצה קיימים כמדומני בכל בתי החולים בארץ לגוניהם. כיוצא בהם מצויים מקדשי שבת ומבדיליה, בשכר או בהתנדבות. פה ושם נועצים, אולי, ברבנים בשאלות הלכתיות — בסיסיות או לכשיו-דמנו. ישנם רבנים במקומות שונים בארץ המגלים התענינות בנעשה בבתי חולים בשטח ההלכה בכלל והכשרות בפרט. לא לכל זאת כוונתי במאמר זה. הכוונה כאן לאישיות רבנית, קורנת ומאירת פנים, אשר תפקידה יתרכז במישור הסעד הרוחני, החברתי והמוסרי לחולים.

## הבו רבנים לבתי חולים

המסרב — פסיכולוגית — לשותף פעולה עם רופאיו.

צאו ושאלו את רב המרכז הרפואי "הדסה" בירושלים, את הרב יעקב רקובסקי המכהן בתפקידו כאחת עשרה שנה, — כמה יהודים מבקשים להניח תפילין עובר לניתוח? כמה יהודים מבקשים תשמישי קדושה במצבם הקשה? כמה לבבות נפתחים? כמה עינים לחות וכמה לבבות נקרעים מחפשים נוחם? צאו ושאלו את הרופאים, האחיות, החולים ומשמשיהם כמה טובה יכולה לצמוח משיתוף פעולה זה? יתר על כן: תפקיד חשוב לרב בית חולים בקשר למשפחות החולים או הנפטרים, רח"ל. מה רב הנוחם והעידוד שימצאו במלותיו? אנשים ברגעי משבר, בעתות צרה, נוטים לפנות ל"כוחות הרוח" מתוך תקות-ישועה. פניה זו כשלעצמה יש בה משום פורקן-מתח שהוא חצי רפואה.

### מה קורה כאן?

ונשאלת השאלה, ובוקעת הזעקה: מה קורה כאן? מדוע כל בית חולים מתחרה במשנהו בהכניסו ציוד משוכלל יותר, יקר יותר, מודרני יותר; ואילו ה"ריפוי ברב-נות" נשכח מלב, מוחרם? מדוע כל מכווני הרפואה בארץ — הגוטים להחשיב את הגורמים הרוחניים, הפסיכולוגיים והאי-רציונליים בצד המדיצינה — מדוע טחו עיניהם מראות ולבבם צר בתקן רבני לבתי חולים? תמיהה היא, אם כי ניתן, אולי, לנחש את הסיבות-המצערות מאוד — לכך.

### רבנים "עושים צרות"

אמת, באשר לרב שיעסוק בפסקי הלכה, בקשר לשבת בעיקר, יש לי "ללמד זכות". סו"ס הרי תגרמנה "צרות" בעטיו, שכן יצטרכו לתת את הדעת לצמצום חילול השבת ולהקפדת יתר באשר לנוהגים

השונים — בשבת, בחג ובחול — אשר אינם מתישבים עם ההלכה. ניתן להוסיף ל"מכלול הצרות" את נושא נתיחת המתים הפרובלמטי. מיהו, איפוא, החפץ להביא על ראשו "צרות שכאלו" בהכניסו רב-פוסק בבית חולים? לצערנו אין בידי היהדות הדתית המאורגנת הכח הפוליטי, אף לא המוסרי, לכפות שמירת ההלכה בתחומי הציבור, במוסדות ובשירותים המשמשים את כל האוכלוסיה. לא זו בלבד אלא שאין בידנו, עדיין, אפי' את הכח להבטיח לחולה הדתי, הנפגע ישירות מכך שבעטיו מתחללת השבת, כי ישמרו זכו-יותיו ויתחשבו ברגשותיו אלו.

אולם, האם בשל כך החליטו מוסדות הרפואה להונח דרך עזר רפואית זו ולוותר על הסעד הרוחני לחולה ולמשפחתו? האם בגלל החשש שהרב "יתערב" ו"יפריע" לנוהלי תפעול בית החולים יש למנוע מן החולים מלנצל את כל האפשרויות הקיימות להחיש את רפואתם? וכי לא יכלו להסתדר, בינתיים, בהסדרת תקן רבני שלא יחייב את ההנהלה מבחינת ההלכה, אלא יופנה, כרגע, למישור טיפול בחולים בלבד? אם אכן זו אחת מסיבותיו של המצב הנוכחי — היכן האתיקה המקצוע-עית? היכן המוסר, השבועה וההגיונות?

### יהירותם של רופאים

דומה כי סיבה נוספת להעדר רבני בתי חולים. כל אומן בטוח הוא ביכולתו וברי לו כי הוא המומחה ואינו צריך לעזר. זו דרכם של רובי בני אדם, וסוד גלוי הוא כי הרופאים בכלל. כמובן שלא בכולם עסקינו, חלילה, כי אם בחלק ניכר שבהם. טבעי הוא שרופא אשר הקדיש שנים מרובות ללימודי הרפואה ולהשתלמויות בה, אינו רואה בעין יפה התערבות גורמים "בלתי רלוונטיים" ו"בלתי מדעיים", לכאו-

מיהו יהודי — שרבים וכן טובים היו מצדדים ללא ספק בעמדת ההלכה... אלמלא היתה זו עמדת ההלכה. מין רגש נחיתות תוקף לעתים את העם הזה. תחת גאווה דתית זכינו ל"נחיתות דתית".

ולאידך גיסא: אנו הדתיים, שוגים טקטית בהדגישנו תמיד את האספקט ההלכתי, הדתי, ה"פולחני" (ואין זו מלה שלילית כלל ועיקר). רבים מן הערכים היהודיים היו בכלל הישג יד לו "מכרנו" אותם בלשון עוברת לסוחר, — בנוסח לאומי, חברתי, תרבותי, מוסרי ואפי' כלכלי או בטחוני. לא שאני בעד טשטוש, בעד ערפול, בעד הסברה מלאכותית של ערכי תורתנו, — אלא שאנכי בעד העלאת המושגים התורניים מעבר לתחום ה"פולחני" הצר, לרמה כלל-אנושית, "הבו גודל לאלקינו" — ואכמ"ל.

כזאת יש לומר בנדוננו. לו חכמו ישכילו זאת היו הכל מבינים שלרב בית החולים פונקציה כללית — ולא דוקא דתית, בתפיסתו העממית של מושג זה. אמנם לדידנו הכל נכנס במשמעות היהודית של ציווי התורה כל שטחי חיינו והווייתנו; ברם בתפיסת "שכנגדנו" עסקינן בשורות אלו.

#### תקדימים

"כמתוקנים שבהם לא עשיתם". בארצות המערב — ובעיקר בארצות הברית — מפותח ביותר מוסד זה של אנשי דת בבתי החולים. רבנים יהודים משמשים בכל בתי החולים בארצות הברית למרות מיעוט מספרם, היחסי, של החולים היהודיים. למה רק תרבות קלוקלת גייבא מארצות הברית, מעוקצה ולא מדובשה?

כידוע, כאשר ח"כ יצחק רפאל כיהן כסגן שר הבריאות החל הוא לפעול בשטח זה. במשרד הבריאות בירושלים הוקמה יחידה

רה, בעבודתו. מה לרבנות ולריפוי מדעי, — יאמרו מן הסתם. עדים אנו לא אחת שרופאים מסרבים להרשות לבני המשפחה לשאת רופאים נוספים ביעוץ, בקונסוליום. לא טרגדיה אחת מתרחשת על רקע זה (אם כי, כמובן, אין להכליל, ורבים המה הרופאים המתירים ואף השמחים לשיתוף פעולה שכזה) קל וחומר שאין רופאים אלו מעונינים בשיתוף פסיכולוג על אחת כמה וכמה שלא יאותו לסיועו של רב, מין יצור מיסטי, "רופא אליל". ושוב, אינני טוען שזו התמונה הבלעדית, — מכל מקום היא השכיחה, כמותה או בדומה לה. אינני שותף לדעה שרבים המה הרופאים הגאים, ברם אסכים לדעה שמועטים המה הצנועים, לפחות בנוגע לשיתוף פעולה ול"תשועה ברוב יועץ".

הוסף לכך את הניגוד הנוכחי שבין רופאים ורבנים הרווח לצערנו באקלים הציבורי כיום. החרפה רבה ביחסי "שני המעמדות" הללו קשורה במישורין בשאלת נתיחת המתים ובהעדר אמון הדדי בין רבנים לרופאים בנדון.

#### "נחיתות דתית"

לדעתי, סיבה נוספת בדבר והיא החמורה שבכולן, — זו הנעוצה במישור הפוליטי-ציבורי. לצערנו באקלים הציבורי בארץ — לפחות בקרב ה"מנהיגים" והעסקונה — כל דבר אשר ריח דת גודף ממנו פסול הוא מעיקרו. כך אירע לחוק השבת — הסוציאלי לאמיתו של דבר — ששרי העבודה — הסוציאליסטיים, כביכול — ראו בו זמורת זר דתית שנתקעה פתאום על שלחנם. תחת שמפלגות הפועלים תלהמנה למען חוק שבת מקיף, רואות הן חובה לעצמן ללחום בו, שמא יחשדון בויתורים לדתיים, בקלריקליות, ר"ל. כזאת וכזאת קרה בשאלת הזהות הלאומית —

## הבו רבנים לבתי חולים

כיוצא בהם נושאי הפסיכולוגיה ותורות הנפש למיניהן. ורק "סעד רפואי רבני" מאן דכר שמיה.

נכון אמת הדבר, — אין זה תפקיד קל. לא בנקל ימצאו המוכשרים לו, הנאותים אליו. ברם קיימא לן שצרכים מולידים את האדם. אם יעודדו כיוון רבני זה ימצאו לו אנשיו, הן חסר הן יתר. הרי לכם מסלול נוסף לבוגרי הישיבות, לצורכי דרבנן, אשר נשאה רוחם אותם לפעול, ולא לשקוט על שמריהם בלבד.

עלינו לעלות לכותרות עם נושא זה. עלינו לצאת בקריאה רבתי המכוונת אל כל הצדדים: לציבור, למשרד הבריאות, להנהלות בתי החולים, לארגונים השונים הקשורים ברפואה, ולרופאים ו... לשיבות — הבוא רבנים לבתי החולים!

שנועדה ל"כסות" נושא זה. תחילה בהיקף ארצי על מנת להכשיר את הקרקע ואת הלבבות ל"רבנות מקומית". ומה קורה אצלנו בחיים הפוליטיים? למחרת מינויו של איש מפ"ם לשר הבריאות פוטרנו שני הרבנים שרק החלו בתפקידם. תחילת דרכו של שר הבריאות — בפעילות אנטי רפואית, אנטי בריאותית ואנטי ציבורית. האין זה עוול? מילא, אל תתחיל במצוה, אך הלאמי להניף עליה את הכורת? האין כאן שעבוד צרכי הרפואה וערכי אנוש בעלים לריקנות שמאלית שדופה המכלה הכל?

לכותרות!

משום מה נושא זה איננו בכותרות. כל נושאי הרפואה פופולריים ביותר כיום.

אמר רבי שמחה בונם מפשיסחה :

קודם ביאת המשיח יהיה העולם גדול כל כך, עד שגם הצדיקים השובשים איצטלות לבנות לא ימצאו את ידיהם ורגליהם, וגם הם יהיו נבוכים ורופפים באמונת המשיח.